

ความตรงและความเชื่อมั่นของแบบประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว ฉบับภาษาไทย

สนพพร แสงพงศานนท์*, ธันว์รุจน์ บุรณสุขสกุล*, จิรดา ประสาทพรศิริโชค*

*ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการแปลแบบประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว (Family Resilience Assessment Scale: FRAS) เป็นฉบับภาษาไทย รวมถึงตรวจสอบค่าความตรงและความเชื่อมั่นของแบบประเมินในกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นไทย อายุระหว่าง 11 - 18 ปี และผู้ปกครอง

วิธีการศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เริ่มจากการแปลและแปลกลับแบบประเมิน Family Resilience Assessment Scale (FRAS-Thai) เป็นภาษาไทย จากนั้นนำแบบประเมินฉบับภาษาไทยมาวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดลองใน 2 กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน โดยกลุ่มแรก คือ กลุ่มผู้ปกครองและนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุระหว่าง 11 - 18 ปี และกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มผู้ปกครองและผู้ป่วยวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 13 - 18 ปี ที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ รวมทั้งสิ้น 130 คู่ เก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม - พฤศจิกายน 2566

ผลการศึกษา แบบประเมิน FRAS ฉบับภาษาไทยมีค่า index of item-objective congruence (IOC) อยู่ที่ 0.75 - 1.00 และมีค่า Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.95 ในกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่น และ 0.95 ในกลุ่มผู้ปกครอง แสดงว่าความตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นของแบบประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี เมื่อเปรียบเทียบกับแบบวัดการคืนสภาพครอบครัว ด้วยสถิติ Pearson's correlation พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ด้วยค่า Pearson's correlation coefficient เท่ากับ 0.69 ในกลุ่มวัยรุ่นและ 0.68 ในกลุ่มผู้ปกครอง นอกจากนี้เมื่อหาความสัมพันธ์กันของคะแนน FRAS รวมฉบับภาษาไทย ในกลุ่มวัยรุ่นและผู้ปกครอง พบค่า Pearson's correlation coefficient เท่ากับ 0.38

สรุป แบบประเมิน Family Resilience Assessment Scale ฉบับภาษาไทย มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นในระดับดี สามารถนำไปใช้เพื่อการประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวในกลุ่มประชากรวัยรุ่น อายุระหว่าง 11 - 18 ปี หรือในกลุ่มผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอายุระหว่าง 11 - 18 ปีได้

คำสำคัญ ความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว ความตรง ความเชื่อมั่น การแปลแบบประเมิน แบบประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว

Corresponding author: สนพพร แสงพงศานนท์

ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail: tanaporn.san@chulalongkornhospital.org

วันรับ : 25 พฤศจิกายน 2566 วันแก้ไข : 17 กุมภาพันธ์ 2567 วันตอบรับ : 27 กุมภาพันธ์ 2567

Validity and Reliability of the Thai Version of the Family Resilience Assessment Scale (FRAS-Thai)

Tanaporn Sangpongsanon*, Thanvaruj Booranasuksakul*, Jirada Prasartpornsirichoke*

*Department of Psychiatry, Faculty of Medicine, Chulalongkorn University

ABSTRACT

Objective: To translate the Family Resilience Assessment Scale (FRAS) into Thai and to evaluate the validity and reliability of the Thai version of the Family Resilience Assessment Scale (FRAS-Thai) in both Thai children aged 11 - 18 and their parents.

Methods: This research adopts a descriptive cross-sectional design, wherein the Family Resilience Assessment Scale (FRAS-Thai) underwent a translation process into Thai through conventional forward-backward method. The Thai version underwent scrutiny to ascertain its content validity. Subsequently, the study enrolled a cohort of 130 pairs of parent-child aged 11 - 18, sourced from both a high school in Bangkok and patients aged 13 - 18 from a hospital. The data was collected from July to November 2023.

Results: The FRAS-Thai exhibited 1 robust item-objective congruence (IOC) of 0.75 - 1.00 Internal consistency, as measured by Cronbach's Alpha, was notably high at 0.95 for the children group and 0.95 for the parent group, underscoring the instrument's commendable content validity and reliability. In comparison to the Thai family resilience tool, Pearson's correlation analysis unveiled a moderate correlation, with coefficients of 0.69 and 0.68 for the children and the parent groups respectively. Additionally, the correlation between the scores of the FRAS-Thai in the children and parent groups showed a coefficient of 0.38.

Conclusion: The Thai version of the Family Resilience Assessment Scale demonstrated good content validity and reliability. It can be effectively used to assess family resilience in the Thai population, both among children aged 11 - 18 and parents.

Keywords: family resilience, validity, reliability, translation of assessment, family resilience assessment scale

Corresponding author: Tanaporn Sangpongsanon

E-mail: tanaporn.san@chulahospital.org

Received 25 November 2023 Revised 17 February 2024 Accepted 27 February 2024

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันคนส่วนใหญ่ล้วนประสบกับปัญหาต่างๆ ในชีวิต ทั้งส่วนที่พบตามแต่ละช่วงวัย¹ เช่น ช่วงวัยเด็กมักพบปัญหาเรื่องการเรียน ช่วงวัยรุ่นมักพบปัญหาความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่มักพบปัญหาเรื่องการงาน วัยสูงอายุมักพบปัญหาเรื่องสุขภาพ บางปัญหาอาจพบได้ในหลายช่วงวัย โดยปัญหาครอบครัวเป็นหนึ่งในปัญหาที่พบได้ทั่วไป² เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งในด้านกายภาพ จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม^{3,4} ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกภายในบ้านได้ ส่งผลต่อเนื่องต่อสัมพันธภาพในครอบครัว⁵ สภาวะทางจิตใจของสมาชิกในครอบครัว เช่น วิตกกังวล⁶ ซึมเศร้า⁷ รวมถึงกระทบกับบทบาทหน้าที่ในการใช้ชีวิตประจำวันต่างๆ ทั้งในด้านการเรียน⁸ และการทำงาน อย่างไรก็ตามแม้ในหลายๆ ครอบครัวมีปัญหาที่คล้ายคลึงกัน แต่ระดับผลกระทบต่อความความสัมพันธ์หรือสภาพจิตใจของสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งมาจากความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว (family resilience)⁹ ที่แตกต่างกัน

ความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว (family resilience) คือ การที่สมาชิกครอบครัวสามารถจัดการกับสภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นในครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถฟื้นฟูสภาพเดิม โดยสมาชิกครอบครัวจะมีการปรับตัว เปลี่ยนแปลงสามารถดำรงชีวิตครอบครัวได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถพัฒนาให้ครอบครัวมีศักยภาพในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพ¹⁰ โดยในช่วงเวลาที่ผ่านมา มีการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวกับความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวหลากหลายบริบท โดยเฉพาะการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวและกลุ่มโรคทางกาย เช่น โรคเครียด¹¹ โรคซึมเศร้า¹² หรือโรคหลอดเลือดสมอง¹³ และกลุ่มโรคทางจิตเวช เช่น ออทิสซึม¹⁴ สมาธิสั้น¹⁵ โรคติดสารเสพติด¹⁶ รวมถึงมีการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบทางจิตในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การระบาดของโควิด-19¹⁷ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมการที่ช่วยเสริมสร้างการความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวในรูปแบบต่างๆ¹⁸

การวัดหรือประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวในปัจจุบันมีแบบประเมินหลากหลายแตกต่างกันอยู่จำนวนหนึ่ง¹⁹ โดย The Family Resilience Assessment Scale ที่สร้างโดย Sixbey ในปี 2006²⁰ เป็นหนึ่งในแบบประเมินการคืนสภาพครอบครัวที่เป็นที่นิยมใช้มากที่สุดในการวิจัย

ระดับนานาชาติ โดยแบ่งเป็น 6 ด้าน มี 54 ข้อคำถาม ได้แก่ Family Communication and Problem Solving Utilizing Social and Economic Resources, Maintaining a Positive Outlook, Family Connectedness, Family Spirituality, and Ability to Make Meaning of Adversity โดยมี Cronbach's alpha คือ 0.96 และได้รับการแปลอีกหลายภาษา²¹ รวมถึงมีบางการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนประเมินให้จำนวนข้อคำถามลดลงด้วย^{22,23} อย่างไรก็ตามรูปแบบประเมิน The Family Resilience Assessment Scale ยังไม่มีฉบับภาษาไทย ซึ่งทำให้ขาดการเปรียบเทียบความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวของบริบทประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ ในระดับนานาชาติ จึงเป็นข้อจำกัดสำคัญในการวิจัยนี้

สำหรับประเทศไทย จากการสืบค้นการศึกษาเรื่องความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว พบว่ามีงานวิจัยจำนวนหนึ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งของครอบครัว การเผชิญปัญหาของครอบครัวและความผาสุกของสมาชิกครอบครัว ผู้ให้การดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการทางกาย โดย วิไลพรรณ สมบุญตนนท์ และคณะ²⁴ ที่ได้ใช้แบบวัดความเข้มแข็งของครอบครัว (Family Hardiness Index: FHI) ของ McCubbin และคณะ ซึ่งได้รับการแปลโดย นิภา นิยมไทย²⁵ ประเมินการรับรู้ของสมาชิกผู้ให้การดูแลถึงความมั่นคง ความอดทน ระบบสนับสนุน และความสามารถในการทำงานร่วมกันภายในครอบครัว การศึกษาและพัฒนาการคืนสภาพครอบครัวในครอบครัวผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โดยการศึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษา โดย วันเพ็ญ มานะเจริญ และคณะ²⁶ ที่ได้สร้างแบบวัดการคืนสภาพครอบครัวขึ้น โดยแบบประเมินมีจำนวนข้อ 31 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหา (content validity) ก่อนนำมาใช้ในงานวิจัย เป็นต้น ทั้งนี้แบบประเมิน The Family Resilience Assessment Scale มีจุดเด่นที่เน้นเรื่องระบบความเชื่อที่เกี่ยวกับศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในบริบทความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวในสังคมไทยที่ทำให้แตกต่างจากแบบประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวอื่นๆ ที่มีในประเทศไทยในปัจจุบัน

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการแปลและตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว (the Family Resilience Assessment Scale: FRAS) ซึ่งจะช่วยให้ตัวเลือกในการวัดประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวในประเทศไทย รวมถึงเปรียบเทียบคุณสมบัติของ

แบบประเมินระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครอง อีกทั้งยังช่วยต่อยอดส่งเสริมงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบในระดับนานาชาติด้วย

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาโดยแปลงและตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว และนำไปศึกษาในผู้ปกครองและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 ที่มีอายุระหว่าง 11 - 18 ปี และกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองและผู้ป่วยที่มีอายุระหว่าง 13 - 18 ปี ที่เข้ารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอกหน่วยจิตเวชเด็กและวัยรุ่น โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ในช่วงเดือนกรกฎาคม - พฤศจิกายน 2566 งานวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (IRB no.0016/66)

แบบประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว ฉบับภาษาอังกฤษ (Family Resilience Assessment Scale (FRAS))

the Family Resilience Assessment Scale (FRAS)²⁰ สร้างขึ้นโดย Meggen Tucker Sixbey เพื่อใช้ในการวัดความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว (family resilience) โดยอ้างอิงจากแนวคิดความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว ของ Froma Walsh ซึ่งอาศัยหลักการที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบใหญ่ได้แก่ ความเชื่อของสมาชิกในครอบครัว (belief systems) กระบวนการจัดการในครอบครัว (organizational processes) และการสื่อสารภายในครอบครัว (communication processes) โดยมีการสร้างแบบประเมินตามหลักการและนำแบบประเมินทดสอบนำร่องจนกระทั่งเหลือข้อคำถามจำนวน 54 ข้อ สำหรับ 6 ด้าน ซึ่งพบว่าค่า Cronbach's alpha อยู่ที่ 0.96 โดยที่ Cronbach's alpha ในกลุ่ม 6 ด้าน อยู่ในช่วง 0.70 - 0.96 ได้แก่ family communication and problem solving (FCPS) จำนวน 27 ข้อ มีค่าคะแนนตั้งแต่ 27 - 108 มีค่า Cronbach's alpha อยู่ที่ 0.96, utilizing social and economic resources (USER) จำนวน 8 ข้อ มีค่าคะแนนตั้งแต่ 8 - 32 มีค่า Cronbach's alpha อยู่ที่ 0.85, maintaining a positive outlook (MPO) จำนวน 6 ข้อ มีค่าคะแนนตั้งแต่ 6 - 24 มีค่า Cronbach's alpha อยู่ที่ 0.86, family connectedness (FC) จำนวน 6 ข้อ มีค่าคะแนนตั้งแต่ 18 - 12 เนื่องจากมีการย้อนกลับของบางข้อคำถามย่อย มีค่า Cronbach's alpha อยู่ที่

0.70, family spirituality (FS) จำนวน 4 ข้อ ค่าคะแนนตั้งแต่ 4 - 16 มีค่า Cronbach's alpha อยู่ที่ 0.88 และ ability to make meaning of adversity (AMMA) จำนวน 3 ข้อ ค่าคะแนนตั้งแต่ 3 - 12 มีค่า Cronbach's alpha อยู่ที่ 0.74 โดยที่การประเมินแต่ละข้อคำถามใน 54 ข้อคำถาม แบ่งคะแนนแต่ละข้อคำถามเป็นแบบ four-Likert scale ตั้งแต่ที่ 1 - 4 โดยที่ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึง 4 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยแบบสอบถามมีทั้งข้อคำถามทางลบ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ 33, 37, 45, 50 และข้อคำถามทางบวก จำนวน 50 ข้อ ในส่วนข้อที่เหลือ ทั้งนี้การแปลผลแบบประเมิน คือ คะแนนรวมของแบบประเมิน โดยที่ยิ่งคะแนนสูง หมายถึง ความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวที่สูงเช่นเดียวกัน

ขั้นตอนการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 การแปลและแปลกลับแบบสอบถาม

หลังจากได้รับอนุญาตจากเจ้าของแบบสอบถาม (Meggen Tucker Sixbey) ที่สามารถนำมาแปลเป็นภาษาไทยได้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแปลแบบสอบถามจากฉบับภาษาอังกฤษเป็นฉบับภาษาไทย โดยกระบวนการแปลแบบประเมินจากฉบับภาษาอังกฤษ (source Language; SL) เป็นฉบับภาษาไทย (translated Language; TL) ใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา 2 คน โดยเป็นจิตแพทย์ทั่วไป 1 คน และผู้เชี่ยวชาญทางภาษาไม่ใช่บุคลากรทางการแพทย์ 1 คน จากนั้นเทียบแบบสอบถามฉบับภาษาไทยฉบับที่ 1 (TL1) และฉบับที่ 2 (TL2) ด้วยแพทย์ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับด้านครอบครัว คนที่ 3 เพื่อให้ได้แบบประเมิน ฉบับแปลภาษาไทยฉบับต้น (preliminary initial translated; PI-TL) นำแบบประเมินฉบับแปลภาษาไทยฉบับต้น (PI-TL) แปลกลับเป็นฉบับภาษาอังกฤษ (back translated to the original language; BTL) ฉบับที่ 1 (BTL1) และฉบับที่ 2 (BTL2) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา 2 คน โดยเป็นจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น 1 คน และผู้เชี่ยวชาญทางภาษาไม่ใช่บุคลากรทางการแพทย์ 1 คน

ขั้นตอนที่ 2 การหาความตรงของแบบประเมิน (content validity)

นำแบบประเมิน ฉบับ PI-TL, TL1, TL2, BTL1, BTL2 และ SL มาเทียบประเมินโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย จิตแพทย์ทั่วไป จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น และแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว จำนวน 4 คน และนักจิตวิทยาคลินิก จำนวน 2 คน เพื่อหา content validity โดยพิจารณาจากค่า index of item objective Congruence (IOC) ซึ่งดูความสอดคล้องระหว่าง

ข้อคำถามแต่ละข้อในแบบประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวฉบับแปลภาษาไทยฉบับต้น (PI-TL) เทียบกับวัตถุประสงคหลักทั้ง 6 ด้าน ทั้งนี้ควรมีค่า IOC>0.50 หากไม่สามารถได้ค่าคะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หรือหากมีข้อเสนอแนะที่เหมาะสมเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญ จะนำมาหารือกับทีมวิจัยเพื่อปรับปรุงแบบสอบถามอีกครั้ง จนได้แบบประเมินฉบับก่อนสุดท้าย (pre-final translated version; PF-TL)

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษานำร่อง (pilot study)

นำ PF-TL ไปทดลองใช้กับวัยรุ่นและผู้ปกครอง อายุระหว่าง 13 - 18 ปี จำนวน 10 ครอบครัว เพื่อดูว่าวัยรุ่นและผู้ปกครองสามารถเข้าใจได้ และทำการปรับปรุงอีกครั้งเป็นฉบับสุดท้าย (final translated version; FTL) ที่จะใช้ลงไปศึกษาในกลุ่มอาสาสมัคร

ขั้นตอนที่ 4 การทดสอบเครื่องมือเพื่อหาความเชื่อถือได้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากอาสาสมัครโดยที่ขนาดของกลุ่มตัวอย่างนี้ อ้างอิงจากสูตรการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ³³ โดยจากสูตรแทนค่าให้ number of items (k) = 54, minimum acceptable Cronbach's alpha (H0) = 0.70, expected Cronbach's alpha (H1) = 0.80, significant level (α) = 0.05, power (1- β) = 80%, อัตราการออกกลางคัน (drop out rate) = 20% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 125 คู่ เพื่อให้ครอบคลุมประชากรทั้งหมด ผู้วิจัยจึงกำหนดการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประชากรทั่วไป (เก็บข้อมูลจากโรงเรียน) และกลุ่มผู้ป่วยจิตเวช (เก็บข้อมูลจากโรงพยาบาล) โดยหลักการในการแบ่งอัตราส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม อ้างอิงจากข้อมูลองค์การอนามัยโลกที่กล่าวถึงจำนวนประชากรทุกๆ 8 คน จะมีผู้ที่มีความผิดปกติทางจิต 1 คน³⁴ จึงได้อัตราส่วนระหว่างประชากรทั่วไปต่อประชากรกลุ่มป่วยทางจิตเวช คือ 7:1 หรือเก็บข้อมูลจากประชากรทั่วไป 110 คู่ และเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มผู้ป่วยทางจิต 15 คู่ รวม 125 คู่ รวม โดยคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย (inclusion criteria) ดังต่อไปนี้

- นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ปีการศึกษา 2566 และผู้ปกครอง จำนวน 110 คู่ เพื่อป้องกัน

อัตราการคืนแบบสอบถามต่ำ จึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่าง 100% รวมกระจายแบบสอบถามทั้งสิ้น 220 ฉบับ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิและกลุ่มสองขั้นตอน (two stage stratified cluster sampling) ได้แก่ ขั้นที่ 1 แบ่งชั้นภูมิออกเป็น 6 กลุ่ม ตามระดับชั้นการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 และขั้นที่ 2 ทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม 1 ห้อง จากทั้งหมด 9 ห้อง ในแต่ละชั้นปี โดยการสุ่มจับฉลากเลือกห้อง เพื่อแจกเอกสารให้นักเรียนในห้องเหล่านั้นทั้งหมด (ห้องละประมาณ 35 - 40 คน) - ผู้ป่วยที่มีอายุระหว่าง 13 - 18 ปี ที่เข้ารับการรักษาแผนกผู้ป่วยนอก หน่วยจิตเวชเด็กและวัยรุ่น โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และผู้ปกครอง จำนวน 15 คู่ เพื่อป้องกันความผิดพลาดของข้อมูล จึงเพิ่มอัตราการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มนี้ 20% เป็น 18 คู่ โดยวิธีการสุ่มตามความสะดวก (convenience sampling)

ทั้งนี้กลุ่มอาสาสมัครทั้งวัยรุ่นและผู้ปกครอง ต้องสามารถสื่อสาร อ่าน-เขียนภาษาไทยได้ดี รวมถึงยินยอมเข้าร่วมการวิจัย โดยมีการลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมทั้งส่วนของวัยรุ่นและผู้ปกครอง ส่วนเกณฑ์คัดเลือกรอกจากการศึกษา (exclusion criteria) คือ วัยรุ่นหรือผู้ปกครองที่มีโรคทางกาย เช่น โรคทางสมองที่ปรากฏอาการผิดปกติเด่นชัดหรือโรคทางจิตเวชที่รุนแรงจนไม่สามารถทำแบบทดสอบได้ เช่น สติปัญญาบกพร่อง (intellectual disability) โดยประเมินจากข้อมูลโรคประจำตัวในแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียนและผู้ปกครอง (demographic data) ส่วนที่ 2 แบบวัดการคืนสภาพครอบครัว โดย ดร.วันเพ็ญ มานะเจริญ จากงานวิจัย เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาการคืนสภาพครอบครัวในครอบครัวผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โดยการปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษา”²⁶ ที่ยึดหลักการสร้างเครื่องมือนี้จากแนวคิดความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวของ Froma Walsh เช่นเดียวกับการสร้าง Family Resilience Assessment Scale (FRAS) ส่วนที่ 3 the Thai version of the Family Resilience Assessment Scale (FRAS) ฉบับภาษาไทย

ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้แปลโดยได้รับอนุญาตจากผู้พัฒนาแบบสอบถาม
ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดให้ผู้เข้าร่วมงานวิจัยเป็นผู้
ตอบแบบสอบถามเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ใช้โปรแกรม SPSS Statistics 28 ในการ
วิเคราะห์ข้อมูล

1. นำเสนอข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน
(ร้อยละ) และข้อมูลเชิงปริมาณแสดงผลโดยค่าเฉลี่ย
(ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)
2. นำเสนอข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงวิเคราะห์ เพื่อหาความ
ตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยใช้ index of
item-objective congruence (IOC) เพื่อดูค่า
ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อในแบบ
ประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว
ฉบับแปลภาษาไทยฉบับต้น (PI-TL) กับวัตถุประสงค
หลักทั้ง 6 ด้าน และหาค่าความเชื่อถือได้ (reliability)
โดยดูความสอดคล้องภายในจากการหาค่า Cronbach's
alpha coefficient
3. หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแบบสอบถามที่
วัยรุ่นประเมินตนเองและผู้ปกครองเป็นผู้ประเมิน
รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างแบบประเมิน FRAS
ฉบับภาษาไทย กับแบบวัดการคืนสภาพครอบครัว
โดยใช้สถิติ Pearson's correlation

ผลการศึกษา

จากการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา
(content validity) ตามกระบวนการ index of item-objective
congruence (IOC) ดูความสามารถในการวัดตามวัตถุประสงค์
ของแบบประเมิน FRAS ฉบับภาษาไทย จาก 6 ผู้เชี่ยวชาญ มีการ
ประเมิน 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 ค่า IOC อยู่ในช่วง 0.64 - 0.83
ทางผู้วิจัยจึงได้ปรับข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและ
ให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 คน ประเมินครั้งที่ 2 ได้ค่า IOC อยู่ในช่วง
0.75 - 1.00 จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้กับวัยรุ่นและผู้ปกครอง
อายุระหว่าง 13 - 18 ปี จำนวน 10 ครอบครัว เพื่อดูว่าวัยรุ่นและ
ผู้ปกครองสามารถเข้าใจได้ ซึ่งไม่พบการเสนอแนะแก้ไขใดๆ
เพิ่มเติมจากการศึกษานำร่อง จากนั้นจึงลงไปศึกษาในกลุ่ม
อาสาสมัคร

จำนวนอาสาสมัครกลุ่มตัวอย่างรวมทั้ง 130 คู่
โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6
แห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 ที่มีอายุระหว่าง
11 - 18 ปี และผู้ปกครอง จำนวน 114 คู่ (คิดเป็นอัตราการคืน
แบบสอบถามอยู่ที่ ร้อยละ 51.82) และกลุ่มผู้ป่วยที่มีอายุระหว่าง
13 - 18 ปี และได้รับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอก หน่วยจิตเวชเด็ก
และวัยรุ่น โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และผู้ปกครอง จำนวน 16 คู่
(โดยมีข้อมูลการตอบแบบสอบถามขาดหายไปจำนวน 2 คู่) ทั้งนี้
ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่น พบว่ากลุ่มตัวอย่างวัยรุ่น
มีอายุเฉลี่ย 14.25 ± 1.72 ปี และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.60 ส่วนมาก
มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 26.20 และ
แผนการเรียนวิทย์-คณิต ร้อยละ 25.4 เป็นต้น ส่วนข้อมูลส่วนบุคคล
ของกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครอง ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่าง
ผู้ปกครองมีอายุเฉลี่ย 48.30 ± 5.68 ปี และเป็นเพศหญิง ร้อยละ
72.30 ส่วนมากมีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 50 เป็นต้น
ดังแสดงในตารางที่ 1

การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบประเมินความ
แข็งแกร่งยืดหยุ่นครอบครัวในกลุ่มวัยรุ่นและผู้ปกครอง
โดยใช้การวิเคราะห์ค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) ด้วยค่า
สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)
ผลการศึกษาพบว่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความแข็งแกร่ง
ยืดหยุ่นครอบครัวโดยรวม (FRAS, Family Resilience Assessment
Scale) ในกลุ่มวัยรุ่นมีค่า Cronbach's alpha coefficient อยู่ใน
ระดับดีมาก ($\alpha = 0.95$) และผลการวิเคราะห์จำแนกรายด้าน
พบค่า Cronbach's alpha coefficient ในด้าน family
communication and problem solving อยู่ในระดับดีมาก
($\alpha = 0.96$), utilizing social and economic resources,
maintaining a positive outlook, family spirituality อยู่ในระดับดี
($\alpha = 0.85 - 0.87$) เป็นต้น ความเชื่อมั่นของแบบประเมิน
ความแข็งแกร่งยืดหยุ่นครอบครัวโดยรวม (FRAS, Family
Resilience Assessment Scale) ในกลุ่มผู้ปกครองมีค่า
Cronbach's alpha coefficient อยู่ในระดับดีมาก ($\alpha = 0.95$)
และผลการวิเคราะห์จำแนกรายด้าน พบค่า Cronbach's alpha
coefficient ในด้าน family communication and problem
solving อยู่ในระดับดีมาก ($\alpha = 0.96$) ด้าน utilizing social and
economic resources, maintaining a positive outlook, family
spirituality อยู่ในระดับดี ($\alpha = 0.82 - 0.86$) เป็นต้น ดังแสดง
ในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นและผู้ปกครอง

คุณลักษณะ	กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่น					
	ทั้งหมด (n = 130)		โรงเรียน (n = 114)		โรงพยาบาล (n = 16)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี), Mean±SD	14.25±1.72		14.17±1.77		14.18±1.28	
เพศ						
ชาย	58	44.60	50	43.90	8	50.00
หญิง	71	54.60	63	55.30	8	50.00
ไม่ระบุ	1	0.80	1	0.90	0	0.00
ระดับการศึกษา						
มัธยมศึกษาปีที่ 1	30	23.10	29	25.40	1	6.30
มัธยมศึกษาปีที่ 2	23	17.70	18	15.80	5	31.30
มัธยมศึกษาปีที่ 3	34	26.20	31	27.20	3	18.80
มัธยมศึกษาปีที่ 4	11	8.50	7	6.10	4	25.00
มัธยมศึกษาปีที่ 5	7	5.40	7	6.10	0	0.00
มัธยมศึกษาปีที่ 6	21	16.20	19	16.70	2	12.50
ไม่ระบุ	4	3.10	3	2.60	1	6.30
แผนการเรียน						
วิทย์ - คณิต	33	25.40	28	24.60	5	31.30
ภาษา - คณิต	12	9.20	11	9.60	1	6.30
ภาษา	12	9.20	8	7.00	4	25.00
อื่นๆ	37	28.50	32	28.10	5	31.30
ไม่ระบุ	36	27.70	35	30.70	1	6.30
รายรับ (บาท), Median (IQR)	4,000	(2,400 - 5,000)	3,750	(2,400 - 5,000)	4,000	(2,250 - 4,075)
Min. - Max.	(60 - 40,000)		(60 - 40,000)		(300 - 7,200)	
รายจ่าย (บาท), Median (IQR)	2,150	(1,000 - 4,000)	2,000	(1,000 - 4,000)	3,700	(2,250 - 3,950)
Min. - Max.	(40 - 24,000)		(40 - 24,000)		(150 - 6,000)	
ความสัมพันธ์						
ลูก	126	96.90	110	96.50	16	100.00
หลาน	1	0.80	1	0.90	0	0.00
พี่น้อง	1	0.80	1	0.90	0	0.00
ไม่ระบุ	2	1.50	2	1.80	0	0.00
การพักอาศัยกับผู้ปกครอง						
ไม่อยู่กับผู้ปกครอง	1	0.80	1	0.90	0	0.00
อยู่กับผู้ปกครอง	128	98.50	112	98.20	16	100.00
เฉพาะเสาร์อาทิตย์	1	0.80	1	0.90	0	0.00
โรคประจำตัว						
ไม่มี	100	76.90	94	82.50	6	37.50
มี	29	22.30	19	16.70	10	62.50
ไม่ระบุ	1	0.80	1	0.90	0	0.00

ตารางที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นและผู้ปกครอง (ต่อ)

คุณลักษณะ	กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครอง					
	ทั้งหมด (n = 130)		โรงเรียน (n = 114)		โรงพยาบาล (n = 16)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี), Mean±SD	48.30±5.68		48.16±5.94		49.31±3.34	
เพศ						
ชาย	33	25.40	30	26.30	3	18.80
หญิง	94	72.30	82	71.90	12	75.00
ไม่ระบุ	3	2.30	2	1.80	1	6.30
ระดับการศึกษา						
ต่ำกว่าปริญญาตรี	7	5.40	6	5.30	1	6.30
ปริญญาตรี	65	50.00	57	50.00	8	50.00
ปริญญาโท	42	32.30	41	36.00	1	6.30
ปริญญาเอก	8	6.20	7	6.10	1	6.30
ไม่ระบุ	8	6.20	3	2.60	5	31.30
รายรับ (บาท), Median (IQR)	85,000	(50,000 - 140,000)	100,000	(56,250 - 150,000)	37,000	(20,000 - 90,000)
Min. - Max.	(9,000 - 1,000,000)		(9,000 - 1,000,000)		(11,150 - 250,000)	
รายจ่าย (บาท), Median (IQR)	50,000	(30,000 - 80,000)	50,000	(30,000 - 80,000)	35,000	(20,000 - 80,000)
Min. - Max.	(7,000 - 300,000)		(7,000 - 300,000)		(12,000 - 200,000)	
ความสัมพันธ์						
บิดา	33	25.40	29	25.40	4	25.00
มารดา	86	66.20	76	66.70	10	62.50
พี่น้อง	2	1.50	2	1.80	0	0.00
ลูกป้า/น้า	3	2.30	2	1.80	1	6.30
ไม่ระบุ	6	4.60	5	4.40	1	6.30
การพักอาศัยกับผู้ปกครอง						
อยู่	126	96.90	111	97.40	15	93.80
ไม่ระบุ	4	3.10	3	2.60	1	6.30
โรคประจำตัว						
ไม่มี	90	69.20	83	72.80	7	43.80
มี	37	28.50	29	25.40	8	50.00
ไม่ระบุ	3	2.30	2	1.80	1	6.30

หมายเหตุ: IQR = interquartile range, SD = standard deviation, min. = minimum, max. = maximum

ความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินจากแบบประเมินความแข็งแรงยืดหยุ่นครอบครัวและแบบวัดการคืนสภาพครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินจากแบบประเมินความแข็งแรงยืดหยุ่นครอบครัวและแบบวัดการคืน

สภาพครอบครัว โดยใช้การวิเคราะห์ค่า Cronbach's alpha coefficient ผลการศึกษาพบว่าผลการประเมินจากแบบประเมินความแข็งแรงยืดหยุ่นครอบครัว และแบบวัดการคืนสภาพครอบครัวในกลุ่มวัยรุ่น มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง ($r = 0.69$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ของแบบประเมิน FRAS ฉบับภาษาไทย ในกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครอง

องค์ประกอบ FRAS ฉบับภาษาไทย	ค่า Cronbach's Alpha กลุ่มวัยรุ่น	ค่า Cronbach's Alpha กลุ่มผู้ปกครอง
ภาพรวม	0.95	0.95
family communication and problem solving	0.96	0.96
utilizing social and economic resources	0.85	0.86
maintaining a positive outlook	0.86	0.86
family connectedness	0.18	0.35
family spirituality	0.87	0.82
ability to make meaning of adversity	0.62	0.62

หมายเหตุ: FRAS = Family Resilience Assessment Scale

(p-value <0.001) และผลการประเมินจากแบบประเมินความแข็งแกร่งยืดหยุ่นครอบครัวและแบบวัดการคืนสภาพครอบครัวในกลุ่มผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง ($r = 0.68$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.001) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินจากแบบประเมินความแข็งแกร่งยืดหยุ่นครอบครัวและแบบวัดการคืนสภาพครอบครัว

กลุ่มตัวอย่าง	r	95%CI	p-value
กลุ่มวัยรุ่น	0.69	(0.59, 0.77)	<0.001*
กลุ่มผู้ปกครอง	0.68	(0.58, 0.77)	<0.001*

หมายเหตุ: r = Pearson correlation coefficient, CI = confident interval, * = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value<0.05

ความสัมพันธ์ของผลการประเมินจากแบบประเมินความแข็งแกร่งยืดหยุ่นครอบครัวระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครอง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลการประเมินจากแบบประเมินความแข็งแกร่งยืดหยุ่นครอบครัวระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครอง โดยใช้การวิเคราะห์ค่า Cronbach's alpha coefficient ผลการศึกษาพบว่า ผลการประเมินจากแบบประเมินความแข็งแกร่งยืดหยุ่นครอบครัวโดยรวม (FRAS, Family Resilience Assessment Scale) ระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงไปในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ ($r = 0.38$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.001) และ

ผลการวิเคราะห์จำแนกรายด้านพบว่า ด้าน family communication and problem solving, family connectedness และ maintaining a positive outlook มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงไปในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ ($r = 0.30 - 0.49$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.001) เป็นต้น ดังแสดงในตารางที่ 4

การเปรียบเทียบผลการประเมินจากแบบประเมินความแข็งแกร่งยืดหยุ่นครอบครัวระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครอง

ผลการเปรียบเทียบคะแนนของผลการประเมินจากแบบประเมินความแข็งแกร่งยืดหยุ่นครอบครัวระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครอง ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครองมีผลการประเมินจากแบบประเมินความแข็งแกร่งยืดหยุ่นโดยรวม (FRAS, Family Resilience Assessment Scale) มีคะแนนเฉลี่ย 164.13±19.19 และ 167.66±15.34 ตามลำดับ โดยที่ค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value = 0.04) และผลการวิเคราะห์จำแนกรายด้านพบว่า กลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครองมีผลการประเมินจากแบบประเมินความแข็งแกร่งยืดหยุ่นในด้าน family connectedness, family spirituality และ utilizing social and economic resources มีคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.001 - 0.02) ส่วนด้าน family communication and problem solving, maintaining a positive outlook และ ability to make meaning of adversity คะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value = 0.07-0.01) ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของผลการประเมินจากแบบประเมินความเข้มแข็งยืดหยุ่นครอบครัวระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครอง

องค์ประกอบ FRAS ฉบับภาษาไทย	r	95%CI	p-value
ภาพรวม	0.38	(0.22, 0.52)	<0.001*
family communication and problem solving	0.38	(0.23, 0.52)	<0.001*
utilizing social and economic resources	0.26	(0.09, 0.41)	0.00*
maintaining a positive outlook	0.30	(0.14, 0.45)	<0.001*
family connectedness	0.49	(0.34, 0.61)	<0.001*
family spirituality	0.29	(0.13, 0.44)	0.001*
ability to make meaning of adversity	0.15	(-0.03, 0.31)	0.10

หมายเหตุ: r = Pearson correlation coefficient, CI = confident interval, FRAS = Family Resilience Assessment Scale, * = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value<0.05

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลการประเมินจากแบบประเมินความเข้มแข็งยืดหยุ่นครอบครัวระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครอง

องค์ประกอบ FRAS ฉบับภาษาไทย	วัยรุ่น		ผู้ปกครอง		Mean difference (95%CI)		Cohen's d (95%CI)		p-value
	M	SD	M	SD					
ภาพรวม	164.13	19.19	167.66	15.34	-3.53	(-6.92, -0.14)	-0.18	(-0.35, -0.01)	0.04*
FCPS	86.36	12.40	88.25	9.85	-1.89	(-4.06, 0.29)	-0.15	(-0.32, 0.02)	0.09
USER	22.15	4.43	23.14	3.16	-0.99	(-1.80, -0.17)	-0.21	(-0.38, -0.03)	0.02*
MPO	19.29	2.63	19.73	2.40	-0.44	(-0.96, 0.08)	-0.15	(-0.32, 0.03)	0.01
FC	15.31	2.11	14.47	1.79	0.84	(0.49, 1.19)	0.42	(0.24, 0.60)	<0.001*
FS	10.81	2.89	12.15	2.01	-1.34	(-1.86, -0.82)	-0.45	(-0.63, -0.27)	<0.001*
AMMA	10.21	1.34	9.93	1.31	0.28	(-0.02, 0.58)	0.16	(-0.01, 0.33)	0.07

หมายเหตุ: FRAS = Family Resilience Assessment Scale, FCPS = family communication and problem solving, USER = utilizing social and economic resources, MPO = maintaining a positive outlook, FC = family connectedness, FS = family spirituality, AMMA = ability to make meaning of adversity, * = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value<0.05

วิจารณ์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแปลแบบประเมิน FRAS เป็นภาษาไทย โดยใช้ชื่อภาษาไทยว่า แบบประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว ฉบับภาษาไทย จำนวน 54 ข้อ โดยมี 6 ด้าน (subscale) ในชื่อภาษาไทย ได้แก่ การสื่อสารและการแก้ปัญหาภายในครอบครัว (family communication and problem solving) การใช้ทรัพยากรทางสังคมและเศรษฐกิจ (utilizing social and economic resources) การคงมุมมองเชิงบวก (maintaining a positive outlook) ความสัมพันธ์ในครอบครัว (family connectedness) ความยึดมั่นด้านศาสนาของครอบครัว (family spirituality) และความสามารถในการเรียนรู้จากความยากลำบาก (ability to make meaning of adversity)

ในส่วนของการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นในด้านความสอดคล้องภายในของแบบประเมิน FRAS รวม ฉบับภาษาไทย พบว่ามีค่า Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.95 ในกลุ่มประชากรวัยรุ่นและ 0.95 ในกลุ่มผู้ปกครอง ซึ่งการที่มีค่า Cronbach's alpha coefficient มากกว่า 0.7 ถือว่ามีความสอดคล้องภายในที่ดี แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามแบบประเมิน FRAS ฉบับภาษาไทย มีความสอดคล้องกันและมีคุณสมบัติในการประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว และพบว่ามีค่า Cronbach's alpha coefficient สูงเทียบเท่ากับต้นฉบับภาษาอังกฤษ ที่มีค่า Cronbach's alpha coefficient รวมเท่ากับ 0.96²⁰ นอกจากนี้ยังมี FRAS ฉบับภาษาอื่น ที่มีค่า Cronbach's alpha coefficient รวมในระดับที่ดี เช่น 0.86 (มอลตา)²⁸, 0.97

(แอฟริกาใต้)²⁹ ดังนั้นหากพิจารณา Cronbach's alpha coefficient ของแบบประเมินรวม ถือว่า FRAS ฉบับภาษาไทย มีความเชื่อมั่นที่ดีในระดับเทียบเท่ากับภาษาอื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถึงแม้มีการแปลเป็นภาษาต่างๆ แต่แบบประเมินภาพรวมยังมีเนื้อหาที่เหมือนและมีความสอดคล้องกัน สามารถประเมินไปในทิศทางเดียวกันได้

ทั้งนี้เมื่อพิจารณารายด้าน (subscale) ทั้ง 6 ด้าน ระหว่าง FRAS ฉบับภาษาไทยและต้นฉบับ รวมถึงภาษาอื่น เช่น ภาษาโปแลนด์²¹ แอฟริกาใต้²⁹ พบว่าส่วนใหญ่มีค่า Cronbach's alpha coefficient ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยต้นฉบับมีค่า Cronbach's alpha coefficient รายด้านอยู่ในช่วง 0.70 - 0.96 และ FRAS ฉบับภาษาโปแลนด์ มีค่า Cronbach's alpha coefficient อยู่ในช่วง 0.63 - 0.95 ฉบับแอฟริกาใต้ มีค่า Cronbach's alpha coefficient อยู่ในช่วง 0.38 - 0.96 โดยด้านที่ Cronbach's alpha coefficient เกิน 0.70 ทั้ง 4 แบบประเมิน (ต้นฉบับ, ภาษาไทย, ภาษาโปแลนด์, แอฟริกาใต้) มี 4 ด้าน ได้แก่ family communication and problem solving, utilizing social and economic resources, maintaining a positive outlook และ family spirituality ส่วนด้านที่ค่า Cronbach's alpha coefficient ไม่เกิน 0.70 สำหรับ FRAS ฉบับภาษาโปแลนด์ มี 1 ด้าน และ FRAS ฉบับแอฟริกาใต้ 1 ด้าน ซึ่งเป็นด้านที่สอดคล้องกับ FRAS ฉบับภาษาไทย ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแล้วมีค่า Cronbach's alpha coefficient ไม่เกิน 0.70 รวมทั้งหมด 2 ด้าน โดยมีด้าน ability to make meaning of adversity ที่ได้ 0.63 ใน FRAS ฉบับภาษาโปแลนด์ และ 0.62 ในกลุ่มประชากรวัยรุ่น 0.62 ในกลุ่มผู้ปกครอง ใน FRAS ฉบับภาษาไทย และด้าน family connectedness ที่ได้ค่า Cronbach's alpha coefficient อยู่ที่ 0.38 ใน FRAS ฉบับแอฟริกาใต้ และ 0.19 ในกลุ่มประชากรวัยรุ่นและ 0.34 ในกลุ่มผู้ปกครอง ใน FRAS ฉบับภาษาไทย

นอกจากนี้ แบบประเมิน FRAS ยังมีการแปลเป็นภาษาต่างๆ โดยมีการตัดบางด้านและบางข้อคำถาม เช่น FRAS ฉบับตุรกี²² ที่มี 44 ข้อคำถาม จาก 4 ด้าน ได้แก่ family communication and problem solving, utilizing social and economic resources, maintaining a positive outlook และ ability to make meaning of adversity โดยมีค่า Cronbach's alpha coefficient รวมอยู่ที่ 0.92 อีกทั้งยังมี FRAS ฉบับจีน²³ ที่มี 42 ข้อคำถาม จาก 5 ด้าน ได้แก่ family communication and problem solving, utilizing social and economic resources, maintaining a positive outlook, family spirituality และ ability to make meaning of adversity โดยมีค่า Cronbach's alpha

coefficient รวมอยู่ที่ 0.95 ซึ่งถือว่าความเชื่อมั่นภายในระดับดีมาก ทั้งตุรกีและจีน

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาความสัมพันธ์ (correlation) ระหว่างแบบวัดการคืนสภาพครอบครัว และ FRAS ฉบับภาษาไทย ในการประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว พบว่าค่า Pearson's correlation coefficient เท่ากับ 0.69 ในกลุ่มประชากรวัยรุ่น และ 0.68 ในกลุ่มผู้ปกครองตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) แสดงถึงความสอดคล้องที่ไปในทิศทางเดียวกันในด้านการประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวที่ทั้งสองแบบประเมินนี้อ้างอิงจากแนวคิดของ Froma Walsh²⁷ ที่มีหลักการ คือ การรับมือและจัดการกับปัญหาหรือความยากลำบากที่ครอบครัวต้องเผชิญที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงตัวเองและความสัมพันธ์ รวมถึงการเติบโตในเชิงบวกที่สามารถปรับตัวจากปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมี 3 องค์ประกอบใหญ่ ได้แก่ ความเชื่อของสมาชิกในครอบครัว กระบวนการจัดการในครอบครัว และการสื่อสารภายในครอบครัว

ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนน FRAS รวมฉบับภาษาไทย ในกลุ่มวัยรุ่นและผู้ปกครอง พบว่าค่า Pearson's correlation coefficient เท่ากับ 0.38 ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยเมื่อเปรียบเทียบคะแนนของผลการประเมินจาก FRAS ฉบับภาษาไทย ระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครองทั้งคะแนนรวมและรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่คะแนนความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวจากกลุ่มผู้ปกครองมากกว่าการประเมินจากกลุ่มวัยรุ่น แสดงให้เห็นว่าแม้วัยรุ่นและผู้ปกครองจะมาจากครอบครัวเดียวกัน แต่อาจมีการประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวต่างกัน โดยนอกเหนือจากปัจจัยด้านอายุที่แตกต่างกันนั้น วัยรุ่นและผู้ปกครองยังมีประสบการณ์ในชีวิต มุมมองความเชื่อ ทศนคติที่แตกต่างกัน³⁰ ดังเช่นตัวอย่างงานวิจัยที่มีการศึกษาความแตกต่างของความยืดหยุ่นเข้มแข็งของครอบครัวระหว่างผู้ปกครองกับวัยรุ่น ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อความยืดหยุ่นของครอบครัว พบว่าสำหรับผู้ปกครองความยืดหยุ่นเข้มแข็งในครอบครัวมาจากปัจจัยด้านความเป็นตัวตนของตัวเอง ในขณะที่วัยรุ่นความยืดหยุ่นเข้มแข็งในครอบครัวมาจากปัจจัยด้านเพศและความยืดหยุ่นเข้มแข็งของแต่ละบุคคลเองด้วย³¹

จุดแข็งของงานวิจัยนี้คือ เป็นการแปลแบบประเมินที่ใช้วัดความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย รวมถึงวิธีในการประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวที่มีการประเมินจากสมาชิกมากกว่า 1 คน

ในครอบครัวที่มีความแตกต่างของอายุ ซึ่งได้ปรับปรุงเพิ่มเติมจากข้อจำกัดในงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมา ทำให้แบบประเมิน FRAS ฉบับภาษาไทย มีความสมบูรณ์มากขึ้น อันเนื่องมาจากการที่ศึกษาความสอดคล้องของความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัว ในมุมมองของวัยรุ่นและผู้ปกครองครอบครัวเดียวกัน รวมถึงเมื่อเปรียบเทียบกับแบบประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวอื่นๆ ในไทย เช่น แบบวัดความเข้มแข็งของครอบครัว (Family Hardiness Index: FHI)²⁵ ที่อ้างอิงจากแนวคิดของ McCubbin³² โดยใช้ประเมินความสามารถของครอบครัวในการรับมือกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก ในแง่ที่สามารถทนต่อความยากลำบาก (resistance) และการปรับตัว (adaptation) ก็พบประเด็นที่แตกต่างกันบางด้าน โดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับความเชื่อ เช่น ด้านศาสนา ที่ไม่พบในแบบวัดความเข้มแข็งของครอบครัว ในขณะที่ FRAS ฉบับภาษาไทย มีประเด็นที่เน้นเรื่องระบบความเชื่อที่เกี่ยวกับศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในบริบทความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวในสังคมไทย

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ 1) จำนวนข้อคำถามในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนมาก ทำให้ใช้เวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์นาน ทำให้ผู้ประเมินอาจเกิดความเหนื่อยล้าในการตอบคำถาม และคำตอบที่ได้ อาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรวัยรุ่น 2) การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น รวมถึงกลุ่มอาสาสมัครผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เป็นมารดา ระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป และมีรายได้ดีเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ยังไม่สามารถใช้เป็นข้อสรุปในการศึกษาระดับประเทศได้ (generalization) 3) กลุ่มตัวอย่างจากโรงพยาบาล มีจำนวนทั้งหมด 16 คู่ ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่ไม่มาก เมื่อเทียบกับสัดส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยแนะนำว่าควรมีการศึกษาในกลุ่มโรงพยาบาลมากขึ้น 4) จำนวนกลุ่มอาสาสมัครอาจน้อยเกินไปสำหรับการหาคุณสมบัติของแบบสอบถามที่มีจำนวนข้อ 54 ข้อ ซึ่งควรมีจำนวนอาสาสมัครมากขึ้นเพื่อความเชื่อมั่นแบบประเมินในระดับที่ดีขึ้น 5) เนื่องจากแบบประเมิน FRAS มีส่วนคำถามเชิงลบ (reverse scored items) ที่มีการคิดคะแนนต่างจากข้ออื่นจำนวน 4 ข้อ ที่อยู่ในหัวข้อเดียวกันคือ family connectedness ได้แก่ ข้อที่ 33, 37, 45 และ 50 ซึ่งเป็นข้อส่วนกลางค่อนข้างยากของแบบประเมิน อาจทำให้ผู้ประเมินเลือกคำตอบที่ยังคงไปเชิงบวก ดังที่ปรากฏตามค่า Cronbach's alpha coefficient ในหัวข้อความสัมพันธ์ในครอบครัว ที่ได้ 0.19 ในกลุ่มประชากรวัยรุ่น และ 0.34 ในกลุ่มผู้ปกครอง ซึ่งเป็นหัวข้อเดียวในจำนวน 6 ด้าน (subscale) ของ FRAS ฉบับภาษาไทย ที่มีค่า Cronbach's alpha coefficient ต่ำกว่า 0.6 ดังนั้นผู้วิจัยแนะนำว่า

อาจมีการเน้นที่ข้อคำถามเชิงลบให้เด่นชัดมากขึ้น หรือเพิ่มเติมในคำชี้แจงก่อนเริ่มการประเมิน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการเก็บข้อมูลจากหลากหลายพื้นที่และหลากหลายลักษณะกลุ่มประชากร เพื่อสามารถนำไปขยายผลใช้แบบประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวในกลุ่มผู้ปกครองและวัยรุ่น ทั้งที่มีความเจ็บป่วยและไม่มีความเจ็บป่วย และเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือในการประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวของประชากรไทยได้ รวมถึงอาจพิจารณาปรับลดจำนวนข้อให้เหมาะสม เพื่อลดระยะเวลาในการทำแบบประเมิน ดังเช่นในบางประเทศที่พบว่าผลเป็นที่น่าพอใจ เช่น ตุรกี จีน เป็นต้น และเพื่อลดข้อจำกัดของการศึกษาที่บางด้าน (subscale) มีคะแนนน้อย โดยทำการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง ใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis)

สรุป

แบบประเมิน Family Resilience Assessment Scale ฉบับภาษาไทย มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นในระดับดี สามารถนำไปใช้เพื่อการประเมินความยืดหยุ่นเข้มแข็งภายในครอบครัวในกลุ่มประชากรวัยรุ่น อายุระหว่าง 11 - 18 ปี หรือในกลุ่มผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอายุระหว่าง 11 - 18 ปีได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณแพทย์หน่วยจิตเวชเด็กและวัยรุ่น ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ที่ช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล รวมถึงวัยรุ่นและผู้ปกครองทุกท่านที่เข้าร่วมการศึกษาที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ผลประโยชน์ขัดกัน (conflict of interest)

ผู้วิจัยไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนใดๆ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในการดำเนินวิจัย

การมีส่วนร่วมของผู้นิพนธ์ (authors' contributions)

ธนาพร แสงพงศานนท์: กำหนดหัวข้อ ออกแบบการศึกษา เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และเขียนบทความ; ธันว์จัน บุณยสุขสกุล: ออกแบบการศึกษา ให้คำปรึกษา ตรวจสอบและแก้ไขบทความ; จิรดา ประสาทพรศิริโชค: ออกแบบการศึกษา ให้คำปรึกษา ตรวจสอบและแก้ไขบทความ

เอกสารอ้างอิง

1. Stefaniak AR, Blaxton JM, Bergeman CS. Age differences in types and perceptions of daily stress. *Int J Aging Hum Dev* 2022;94(2): 215-33.
2. Budayová Z. Family problems of today. [Internet]. Ireland: International Scientific Board of Catholic Research and Teachers in Ireland; 2020 [cited 2023 Sep 20]. Available from: <https://www.researchgate.net/publication/349139780>.
3. Sheidow AJ, Henry DB, Tolan PH, Strachan MK. The role of stress exposure and family functioning in internalizing outcomes of urban families. *J Child Fam Stud* 2014; 23(8): 1351-65.
4. Fekadu W, Mihretu A, Craig TKJ, Fekadu A. Multidimensional impact of severe mental illness on family members: systematic review. *BMJ Open* 2019; 9(12): e0232391.
5. Lucas-Thompson RG, Wagner AC. Family relationships and children's stress responses. In: Benson JB, editors. *Advances in child development and behavior*. Amsterdam: Academic Press; 2016. p. 243-99.
6. Dolz-del-Castellar B, Ochoa JS. Relationship between family functioning, differentiation of self and anxiety in Spanish young adults. *PLoS One* 2021; 16(3): e0246875.
7. Huang X, Hu N, Yao Z, Peng B. Family functioning and adolescent depression: A moderated mediation model of self-esteem and peer relationships. *Front Psychol* 2022;13.
8. Naushad RB. Differential effects of socio-economic status and family environment of adolescents on their emotional intelligence, academic stress and academic achievement. *Int J Educ Res Innov* 2020;17: 101-20.
9. Walsh F. Family resilience: a developmental systems framework. *Eur J Dev Psychol* 2016; 13(3): 313-24.
10. Herdiana I, Handoyo Su, Handoyo Se. Family resilience: a conceptual review. *Adv Soc Sci Educ Humanit Res* 2021;133.
11. Lia Y, Wang K, Yin Y, Li Y, Li S. Relationships between family resilience, breast cancer survivors' individual T resilience, and caregiver burden: A cross-sectional study. *Int J Nurs Stud* 2018; 88: 79-84.
12. Ma Q, Yan Z, Chang L, Zhang Q, Li Y. Family resilience and subjective responses to caregiving for children with epilepsy. *Epilepsy Behav* 2021; 125: 108417.
13. Thananchai N, Surakarn A. Factors affecting family resilience in families with stroke patients. *J Prapokklao Hosp Clin Med Educ Center* 2022; 39(3): 340-8.
14. Chantasirirwate P, Tuicomepee A, Taepan N. Qualitative study of families resilience in mothers with a child with autism spectrum disorder. *J Ratchasuda Coll Res Dev Pers With Disabil* 2019; 15(2): 22-36.
15. Song J, Fogarty K, Suk R, Gillen M. Behavioral and mental health problems in adolescents with ADHD: Exploring the role of family resilience. *J Affect Disord* 2021;294: 450-8.
16. Sittikrathok A, Virasiri S. Family adaptation among adolescents with addiction. *J Nurs Health Care* 2020; 38(3): 139-46.
17. Prime H, Wade M, Browne DT. Risk and resilience in family well-being during the COVID-19 pandemic. *Am Psychol* 2020;75(5): 631-43.
18. Walsh F. A family resilience framework: Innovative practice applications. *Fam Relations* 2002;51:130-7.
19. Zhou J, He B, He Y, Huang W, Zhu H, Zhang M, Wang Y. Measurement properties of family resilience assessment questionnaires: a systematic review. *Fam Pract* 2020; 37(5): 581-91.
20. Sixbey MT. Development of the Family Resilience Assessment Scale to identify family resilience constructs. [dissertation on the Internet]. Gainesville, FL: University of Florida; 2005. [cited 2023 Sep 20]. Available from: <https://www.proquest.com/openview/f442df9a9cb4e8cb9437e3f63b2a882a/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>.
21. Nadrowska N, Blazek M, Lewandowska-Walter A. Polish adaptation of the Family Resilience Assessment Scale (FRAS). *Community Ment Health J* 2021;57(1): 153-60.
22. Kaya M, Arici N. Turkish version of Shortened Family Resiliency Scale (FRAS): The study of validity and reliability. *Procedia Soc. Behav. Sci* 2012; 55: 512-20.
23. Chu AMY, Tsang JTY, Tiwari A, Yuk H, So MKP. Measuring family resilience of Chinese family caregivers: psychometric evaluation of the Family Resilience Assessment Scale. *Fam Relat* 2021; 70: 1297-302.
24. Tuson K, Somboontanont W, Leelahakul V, Pinyopasakul W. Relationship between family hardiness, family coping and well-being of family members of elders with physical disability. *J Royal Thai Army Nurs* 2017;18: 93-101.
25. The Family Hardiness Index (FHI). The resilience, adaptation and well-being project. [Internet]. 2020 [updated 2018 Mar 14; cited 2023 Sept 20]. Available from: https://www.mccubbinresilience.org/uploads/5/9/7/9/59799889/fhi_description_-_thai.pdf.
26. Manacharoen W. A study and development of family resilience of patients with cerebrovascular disease through assimilative integrate family counseling. [dissertation on the Internet]. Chonburi: Burapha University; 2016. [cited 2023 Sep 20]. Available from: https://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/53810223.pdf
27. Walsh F. Family resilience: a dynamic systemic framework. In: Ungar M, editor. *Multisystemic resilience: Adaptation and transformation in contexts of change*. Oxford: Oxford University Press; 2021. p. 255-70.
28. Dimech S. Validating the family resilience assessment scale to Maltese families. [dissertation on the Internet]. Malta: University of Malta; 2014. [cited 2023 Sep 20]. Available from: <https://www.um.edu.mt/library/oar/handle/123456789/4331>.
29. Isaacs SA, Roman NV, Savahl S, Sui XC. Adapting and validating the family resilience assessment scale in an Afrikaans rural community in South Africa. *Community Ment Health J* 2018;54(1): 73-83.
30. Feliciano E, Feliciano A, Palompon D, Boshra A. Aging-related resiliency theory development. *Belitung Nurs J* 2022;8(1): 4-10.
31. Pagorek-Eshel S, Finklestein M. Family resilience among parent-adolescent dyads exposed to ongoing rocket fire. *Psychol Trauma* 2019;11(3): 283-91.
32. Brown-Baatjes O, Fouché P, Greeff A. The development and relevance of the resiliency model of family stress, adjustment, and adaptation. *Acta Academica* 2008; 40(1): 97-119.
33. Arifin WN. Sample size calculator (web) [Internet]. 2023 [cited 2023 June 11]. Available from: <http://wnarifin.github.io>.
34. World Health Organization. Mental disorders [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2022 Jun 8 [cited 2023 June 11]. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-disorders>.